

Η Τέχνη των Τυφλών Παιδιών μέσα από τη Ζωγραφική

Μ. Μπόλου-Γκούβερη
Εργοθεραπεύτρια Ειδικού Δημοτικού Σχολείου Σχολής Τυφλών Β. Ελλάδος

Ο α ξεκινήσω με μια κατάφαση που επιτρέπει να τονίσω το ρόλο της τέχνης και δη της ζωγραφικής στο τυφλό παιδί: *Η ζωγραφική είναι ένα μέσο καλλιέργειας του παιδιού και συγχρόνως μέσο κοινωνικής ένταξής του.*

Η ζωγραφική λοιπόν σαν μέσο καλλιέργειας, είναι μια δραστηριότητα για το τυφλό παιδί —όπως και για κάθε άνθρωπο— με θεραπευτικό περιεχόμενο (χαλαρωτικές επιδράσεις) και φυσικά σαν μέσο έκφρασης, είναι και ένα μήνυμα, που πολλές φορές είναι πολύ πιο αυθεντικό, πιο αληθινό από τα λόγια ενός τυφλού παιδιού.

8

Παράλληλα όμως, ο μεγάλος αγώνας που γίνεται παγκόσμια, όπως και στη χώρα μας, για την *κοινωνική ενσωμάτωση* του τυφλού ατόμου, καθώς και την *ισότιμη συμμετοχή* του στο κοινωνικό γίνεσθαι, έκαναν επιτακτική την ανάγκη της έναρξης ενός ειδικού διαλόγου, μέσα από τα έργα των παιδιών.

Σ' αυτούς τους δύο κύριους άξονες, δηλαδή την ζωγραφική σαν μέσο καλλιέργειας και έκφρασης, καθώς και σαν μέσο κοινωνικής ενσωμάτωσης και ισότιμης συμμετοχής, περιστρέφεται η εισήγησή μου.

Σχόλια

Το πρόγραμμα ζωγραφικής έγινε σε εικοσιπέντε (25) παιδιά ηλικίας 5½ - 17 ετών. Άλλοτε υπήρχε ομαδική ζωγραφική και άλλοτε εξατομικευμένη.

Από τα 25 παιδιά έχουμε: δεκαπέντε (15) παιδιά τυφλά, έξι (6) αμβλύωπες, τέσσερις (4) διακρίνουν φως και σκοτάδι.

Επίσης, από τα δεκαπέντε (15) τυφλά παιδιά, τα τρία (3) έχουν έντονα αυτιστικά στοιχεία και παρακολουθούν ειδικό πρόγραμμα εκπαίδευσης.

Ας σημειωθεί δε, ότι ένα τυφλό, με αυτιστικά στοιχεία, παρακολουθεί πρόγραμμα Νηπιαγωγείου και ένα τυφλό, με αυτιστικά στοιχεία, την πρώτη τάξη.

Υλικά που Χρησιμοποιήθηκαν

Δακτυλομπογιές - κηρομπογιές - διάφορα υλικά για κολάζ, ζωγραφική σε ξύλο χαραγμένο με πυρογράφο - χασαπόχαρτο - μεγάλα φύλλα άσπρο χαρτί διαστάσεων 40 x 50 έως 80 x 100.

Για την ενίσχυση της λεπτής κινητικότητας του παιδιού χρησιμοποίησα παιχνίδια με άμμο - όσπρια - αλεύρι.

Μερικές παρατηρήσεις

- ◆ Σε τρία (3) παιδιά τυφλά χωρίς καμιά επαφή με τη ζωγραφική, αρχικά χρησιμοποίησα ζωγραφική με δακτυλομπογιές και κηρομπογιές. Αργότερα θέλησαν να ζωγραφίσουν συγκεκριμένα θέματα, χρωματίζοντας περιγράμματα σχημάτων (βουνά, σπίτια, ήλιο, βράχια, κ.λπ.).
- ◆ Οι αμβλύωπες χρησιμοποίησαν δακτυλομπογιές - τέμπρες - κηρομπογιές - μαρκαδόρους - ξυλομπογιές, κ.λπ.
- ◆ Οι αμβλύωπες ήταν ήδη εξοικειωμένοι με την Ζωγραφική μια και είχαν ξεκινήσει μαθήματα στο τμήμα εικαστικών τεχνών που λειτουργεί στη Σχολή Τυφλών Β. Ελλάδος.

Γιατί Ζωγραφίζει ένα Τυφλό Παιδί

Οι λόγοι είναι βαθειά ριζωμένοι μέσα στη βιολογική του σύσταση και η εξέτασή τους θα μας οδηγούσε αναπόφευκτα πολύ έξω από τους στόχους.

Αυτό που πραγματικά μπορεί να αναφερθεί είναι ότι, το αυθόρμητο σχέδιο αποτελεί βασικά μια εκφραστική δραστηριότητα, έρχεται όμως να αναπληρώσει και ορισμένες άλλες ανάγκες.

Ανάμεσα σ' αυτές, εμφανείς είναι οι κινητικές, γι' αυτό άλλωστε και παρατηρούμε μια αύξηση της

τάσης των τυφλών παιδιών να ζωγραφίζουν, γεγονός που βρίσκεται σε λόγο αντίστροφο με τις δυνατότητες για «ελεύθερη» κίνηση που παρέχουν οι σύγχρονες απάνθρωπες πόλεις.

Επιφέρει, επίσης, και μια πρόσκαιρη χαλάρωση των συγκινησιακών πιέσεων των παιδιών που ζουν σε ίδρυμα. Δηλαδή, εκτός από τον καθαρά εκφραστικό και αισθητικό χαρακτήρα, η ζωγραφική έρχεται να επικαλύψει και άλλες δραστηριότητες της ψυχολογικής ζωής ενός τυφλού παιδιού.

Οι εμπειρίες και επισημάνσεις που απέσπασα σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος ήταν πολλές. Θα αναφερθώ σε ορισμένες παρακάτω.

- ◆ Το *μουτζουρογράφημα*, βασική κινησιακή δραστηριότητα, αποτελεί δομικό στοιχείο της τέχνης της ζωγραφικής των τυφλών παιδιών και δεν σταματά μόνο στη νηπιακή ηλικία, αλλά και σε μεγαλύτερη.
- ◆ Τα έργα των παιδιών αποτέλεσαν μια καταγραφή της αλλαγής και του χρόνου που πέρασε.
- ◆ Η ζωγραφική τους ήταν ένα δείγμα επικοινωνίας και συμμετοχής.
- ◆ Τα έργα των παιδιών μας λένε πολλά, όχι μόνο για τα παιδιά, αλλά και τη λύση των προβλημάτων *ανάμεσα στα τυφλά παιδιά και τους ενήλικες.*

Αναζητώντας μέσα στη ζωγραφική του παιδιού με πρόβλημα όρασης μερικές επί μέρους παρατηρήσεις αξίζει να σημειωθούν σε ότι αφορά τη μορφολογική ανάλυση των έργων τα παρακάτω:

Υπάρχουν ορισμένα μορφολογικά στοιχεία, που είναι ανεξάρτητα από το καθ'αυτό περιεχόμενο του έργου και το θέμα, σχετίζονται όμως με την συγκινησιακή και την προσωπική συγκρότηση του κάθε παιδιού. Μερικά από αυτά είναι:

- ▼ Η ακτινοβολία, η ένταση και η πυκνότητα των χρωμάτων, που ίσως μπορούν να μας πληροφορήσουν σχετικά με το αν το παιδί ζωγραφίζει κάτω από ένταση ή χαλάρωση.
- ▼ Χρώματα που βγαίνουν έξω από το περίγραμμα (όταν υπάρχει).
- ▼ Η ποιότητα των ιχνών (υπάρχει ποικιλία γραμμών, ελαφριά πατημένα ίχνη από κηρομπογιά ή σκληρά πατημένα, γραμμές που σχίζουν το χαρτί, κ.λπ.).
- ▼ Το σβήσιμο που ενδεχομένως να υπάρχει.
- ▼ Η χρονική διάρκεια που υπάρχει. Ο χρόνος που αφιέρωσαν τα παιδιά αρχίζει από 5 λεπτά έως

και 1 ώρα. Υπήρξαν παιδιά που μόλις άρχιζαν δίσταζαν ή τα εγκατέλειπαν και άλλα που ζητούσαν χρόνο και πέρα της μιας ώρας.

Ζωγραφική και Κίνηση

Ιδιαίτερη αξία σε ένα έργο τυφλού παιδιού (και γιατί όχι και σε βλέποντες) κατά τη διάρκεια της δημιουργίας έχει η κίνηση, η δράση.

Τα παιδιά αισθάνονται μια έντονη ικανοποίηση όταν χρησιμοποιούν χρώματα και άλλες ουσίες που απλώνουν στο χαρτί, χρησιμοποιώντας τις Τεχνικές Ζωγραφικής (Action Painting).

Για τα τυφλά παιδιά, μεγάλη σημασία έχει η ηδονή της κίνησης. Σε όλη τη διαδικασία λειτουργεί όλο το σώμα και το παιδί απολαμβάνει όλη την κινητικότητα.

Τα εντελώς τυφλά παιδιά, όχι μόνο τα μικρά, αλλά και τα 10 - 15 ετών, που δεν είχαν καμιά εμπειρία από τη Ζωγραφική, ξεκίνησαν μουτζουρώνοντας, προσπαθώντας να κατακτήσουν το χώρο του χαρτιού, άλλα έντονα και άλλα με κάποιο φόβο για το αποτέλεσμα.

Φυσικά, δεν μας ενδιαφέρει το αποτέλεσμα, αλλά η κινησιακή δραστηριότητα, η έκφραση των συναισθημάτων πάνω σε χαρτί μέσω της ζωγραφικής. Στην αρχή κρίθηκε απαραίτητο να ενδιαφερθεί το παιδί για τη ζωγραφική και στη συνέχεια για άλλες εικαστικές τέχνες.

Προσπάθησαν να οδηγήσω τα παιδιά σε έναν ελεύθερο ζωγραφικό χώρο για να μνηθούν στον κόσμο της ζωγραφικής.

Έτσι, λοιπόν, ανάλογα με τις «οπτικές» εμπειρίες, τις «απτικές», τη φαντασία, κ.λπ., ο ζωγραφικός τους χώρος διαγράφεται επίπεδα σε δύο διαστάσεις χωρίς βάθος, άλλοτε τρισδιάστατος με αντικείμενα τριών διαστάσεων.

Γνωρίζοντας όλους τους μαθητές μου και έχοντας αξιολογήσει σε μαθησιακό επίπεδο, καθώς και σε εργοθεραπευτικές δραστηριότητες, τόσο σε συνεργασία με τους υπόλοιπους συναδέλφους και εκπαιδευτικούς, όσο και με την οικογένεια του παιδιού, χωρίς να θέλω να εισέλθω σε χώρους όπως η ψυχολογία ή η κριτική της τέχνης, κατέληξα σε σκέψεις, όπως:

- ▼ Τα συνεσταλμένα παιδιά με έντονα στοιχεία τυφλισμών και εσωστρέφειας δεν εκφράζονται εύκολα μέσα από τη ζωγραφική, τελειώνουν γρήγορα σαν να θέλουν να «απαλλαγούν».
- ▼ Παιδιά που έχουν αποδεχθεί την τύφλωσή, ζωγραφίζουν αργά, σταθερά, κάνουν πολλές ερωτή-

σεις και γενικότερα, αρέσκονται στη ζωγραφική.

- ▼ Παιδιά με καλές κοινωνικές σχέσεις ζωγραφίζουν με ευκολία και μεγάλες κινήσεις.
- ▼ Παιδιά με καταθλιπτικό και συνεσταλμένο χαρακτήρα, ζωγραφίζουν στις άκρες (γωνίες) του χαρτιού.
- ▼ Επίσης, το μέγεθος του σχεδίου αυξάνει με την ηλικία.

Ορισμένα ψυχοκοινωνικά προβλήματα των παιδιών με τύφλωση που είναι απόρροια της αναπηρίας καθώς και της εν μέρει ιδρυματικής περιθάλψής τους, άσκησαν μεγάλη επίδραση στη διαμόρφωση της ζωγραφικής τους.

Οι περιορισμοί στην κινητικότητα που συνεπάγεται έλλειψη δυνατότητας για παιχνίδι ή άλλες φυσιολογικές δραστηριότητες, δημιουργούν στο παιδί μια παθητικότητα, το παιδί γίνεται φοβισμένο και φυσικά η απόσυρση και η απομόνωση του τυφλού παιδιού, είναι λόγοι που αναπτύσσουν έντονη φαντασιωσική ζωή.

Έτσι, λοιπόν, αξίζει στην έρευνα, να απομονωθούν και αυτά τα σύμβολα που χρησιμοποιεί το παιδί και που φαίνονται εξαρτώμενα από την ψυχική του διαμόρφωση που προέρχεται από τον χρόνιο χαρακτήρα της αναπηρίας του.

Ένα τέτοιο στοιχείο που έχω απομονώσει σε πολλά έργα παιδιών με μεγάλη συμβολική και εκφραστική σημασία είναι η *αναπαράσταση του ήλιου*. Συνήθως ο ήλιος αποδίδεται με μάτια, μύτη και στόμα. Ο ήλιος σύμφωνα με τους ψυχαναλυτές, είναι η δύναμη, η φορά για δράση, η θέρμη, η ζεστασιά, η ζωτικότητα.

Ένα άλλο στοιχείο που επίσης έχω απομονώσει, είναι τα σπίτια (καλυβάκια) και τα αυτοκίνητα. Και είναι αξιοσημείωτο εδώ, ότι τα ζωγραφισμένα σπίτια δεν επηρεάζονται σε σχήμα από τα περιβαλλοντικά πρότυπα (πολυκατοικίες - διαμερίσματα), αλλά είναι καλύβια με τριγωνική στέγη (όπως δηλαδή ζωγραφίζει και το βλέπον παιδί). Το αυτοκίνητο (μετά από συζήτηση), έχει σχέση με τα ταξίδια που επιθυμεί το παιδί, αλλά είναι και ένα εμπόδιο που συναντά κάθε φορά στο δρόμο, μια και τα περισσότερα πεζοδρόμια έχουν παρκαρισμένα αυτοκίνητα.

Μερικοί Μελλοντικοί Στόχοι

Στα πλαίσια της κοινωνικοποίησης των παιδιών, η εικαστική αγωγή και δη η ζωγραφική μας βοήθησε σε πολλά. Το «μάθημα» αν μπορεί να λεχθεί

έτσι, εντάχθηκε στις Δραστηριότητες Ζωής.

Η προμήθεια των υλικών όπως τα χαρτιά, τα χρώματα μέσα σε σωληνάκια, τα πινέλα, κ.λπ., έγινε προσπάθεια από τα ίδια τα παιδιά.

Ήδη, λοιπόν, μέσα από την προσπάθεια αυτού του προγράμματος, μπήκαν οι πρώτες βάσεις κάποιας τεχνικής ή αν θέλετε τεχνοτροπίας, βγήκαν κάποια συμπεράσματα, αρθρώθηκε κάποιος εικαστικός διάλογος.

Όμως, αυτό που με προβλημάτισε, ήταν το *θέμα του χρώματος*. Από τη μια μεριά το τυφλό παιδί εκ γενετής δεν «γνωρίζει» τα χρώματα, δεν τα βλέπει απλά και μόνο —τουλάχιστον σε κάποιο αρχικό στάδιο— το χρώμα αντιπροσώπευε για το παιδί τα *σωληνάκια* με τα διάφορα χρώματα ή τα *μπουκαλάκια* του ίδιου *σχήματος*, με διαφορετικό χρώμα όμως *μέσα τους*.

Από την άλλη μεριά όμως, για μας που βλέπουμε, το *χρώμα* βρίσκεται *παντού* μέσα στη φύση. Μας περιβάλλει, έχει το άρωμά του, τη μαγεία του, τα μυστικά του. Τα καθαρά χημικά χρώματα που γνωρίζουμε όλοι μας και που εμφανίστηκαν από το 19ο αιώνα και πέρα δεν αντιπροσωπεύουν και πολλά πράγματα για το τυφλό παιδί.

Αντίθετα, χρειάζεται να γίνει μια προσπάθεια — και είναι από τους άμεσους μελλοντικούς στόχους μου— της γνωριμίας σε ότι αφορά την παρασκευή χρώματος και την χρησιμοποίησή του σε φυσικό επίπεδο.

Η φυσική όχρα του χρώματος —που μ' αυτή πασάλευε ο άνθρωπος των σπηλαίων τα βράχια και ζωγράφιζε— αντιπροσωπεύει όχι μόνο ένα χρώμα για το τυφλό παιδί, αλλά του καλύπτει και ένα σωρό άλλες αισθήσεις.

Το κίτρινο χρώμα από το θειάφι, το μαύρο από τα κλωνιά του κλίματος, το κόκκινο από το κοκκινόξυλο, σέπια από το κόκκαλο της σουπιάς, δεν είναι μόνο το χρώμα που έχουν τη δική τους μυρωδιά, έχουν ξεχωριστή προέλευση, έχουν σχέση με τη ζωή του παιδιού, του ανθρώπου γενικότερα.

Ένα εργαστήριο φυσικών χρωμάτων θα βοηθήσει ικανοποιητικά —όσο είναι εφικτό— την όλη υπόθεση της εικαστικής αγωγής του τυφλού παιδιού. Ας σημειωθεί δε ότι στους άμεσους στόχους μας, είναι και η ζωγραφική σε διάφορες επιφάνειες, όπως ξύλο, γυαλί, μουσαμά, πέτρα, κ.λπ.

Σ' αυτό το σημείο, αξίζει να αναφερθεί η προσπάθεια που πρέπει να γίνει και που φυσικά θα βοηθήσει το τυφλό παιδί να γνωρίσει καλύτερα τα μυστικά της ζωγραφικής — στην σταθεροποίηση των χρωμάτων πάνω σε διάφορες επιφάνειες. Το λεγόμε-

ΓΝΩΡΙΣΤΕ ΕΝΑ ΤΥΦΛΟ ΠΑΙΔΙ

«Το ωραιότερο δεν μπορούμε να το δούμε με τα μάτια, αλλά μόνο με την καρδιά».

A. Ντε Σαιντ Εξυπερι

Περπατώντας στο δρόμο, κάνοντας μία επίσκεψη στο χολείο ή σε μία παρέα, ίσως με συναντήσεις. Μπορείς να με βοηθήσεις, αν θυμηθείς τα παρακάτω:

- ▼ Πρέπει να ξέρεις, πως αν και είμαι τυφλός, δεν διαφέρω από τα άλλα παιδιά.
Επιθυμώ να ζήσω όπως και εσύ.
- ▼ Όταν με συναντήσεις περ μου το όνομά σου και αποχαιρέτησέ με όταν φεύγεις. Είναι πολύ δυσάρεστο να μιλώ μόνος μου.
- ▼ Είναι προτιμότερο να με ρωτάς πάντα αν χρειάζομαι τη βοήθειά σου. Αν και δεν βλέπω δεν διαφέρω από εσένα που βλέπεις. Μου λείπει μόνο η αίσθηση της όρασης.
- ▼ Για θέματα που με αφορούν, να αναφέρεσαι σε εμένα και όχι στο συνοδό μου.
- ▼ Δεν θέλω τον οίκτο σου. Θέλω τη φιλία σου και την αποδοχή. Μου αρέσει να νοιώθω αυτόνομος και ανεξάρτητος. Αν δε δεχτώ τη βοήθειά σου, μην προσβάλλεσαι.
- ▼ Μπορείς να χρησιμοποιείς λέξεις για την όραση. Τις αναφέρω κι εγώ.
Βλέπω σημαίνει αισθάνομαι, καταλαβαίνω, αγγίζω.
- ▼ Θα αναρωτιέσαι πώς γράφω και διαβάζω. Μορφώνομαι κι εγώ όπως όλα τα παιδιά, στο Δημοτικό Σχολείο Τυφλών. Γυμνάσιο και Λύκειο μπορώ να πηγαίνω σε βλεπόντων. Από το βαθμό τυφλότητας εξαρτάται η μέθοδος εκπαίδευσης. Οι τυφλοί χρησιμοποιούν τη γραφή Braille. Είναι ειδική, ανάγλυφη γραφή και διαβάζεται με την αφή. Ακόμα, ένα μάθημα μπορώ να το διαβάσω ακούγοντάς το από κασσέτα. Μαθαίνω επίσης γραφομηχανή βλεπόντων και να χειρίζομαι κομπιούτερ.
- ▼ Μου αρέσει το θέατρο, ο κινηματογράφος, αρκεί να με βοηθάς να καταλαβαίνω το έργο. Μου αρέσουν επίσης τα πάρτυ και οι εκδρομές.
Παίζω σκάκι, ντόμινο, ζωγραφίζω, αθλούμαι.

Μπορώ να σου μιλήσω ακόμα και για την τύφλωσή. Έχω όμως τόσα άλλα ενδιαφέροντα που θα ήθελα να σου πω...

νο δηλαδή συνδυαστικό —που στα σωληνάκια των χρωμάτων συνυπάρχει— που δεν υπάρχει όμως στα φυσικά χρώματα, θα είναι μια καλή ευκαιρία για να δουλέψουν πολλές αισθήσεις μαζί. Όπως είναι το νερό και η γόμα, κόλλα, αυγό (κρόκος), λιναρόλαδο, καρυδόλαδο, γαρυφαλλόλαδο, κεριά, κ.λπ.

στη Σχολή Τυφλών Β.Ε. έπρεπε να γίνει διάλογος.

Τα ίδια τα παιδιά ήθελαν τα έργα τους να εκτεθούν στο κοινό. Επιδιώχθηκε, λοιπόν, η συμμετοχή σε διάφορες εκθέσεις. Φυσικά στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί ότι δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή, έτσι ώστε να μη δημιουργηθούν «ειδικές εκθέσεις» ή για

Ο χώρος των εικαστικών τεχνών, φαίνεται από όσα προαναφέρθηκαν ότι προσφέρεται τόσο σαν εκφραστική δραστηριότητα, όσο και σαν δραστηριότητα που έρχεται να αναπληρώσει άλλες ανάγκες για το τυφλό παιδί.

Υπάρχει όμως και άλλος τομέας που προσφέρεται να παρέμβει η τέχνη (όπως η ζωγραφική) και φυσικά να παρέμβει γόνιμα και καταλυτικά. Ο τομέας αυτός είναι η *διαφώτιση και ευαισθητοποίηση της κοινότητας*. Η ισότιμη συμμετοχή στο χώρο της τέχνης και δη της ζωγραφικής των τυφλών παιδιών-μαθητών του Σχολείου Τυφλών Β.Ε. ήταν θέμα που προβληματίσε τόσο τους ειδικούς παιδαγωγούς, όσο και τη διοίκηση της Σχολής.

Τα πρώτα στάδια της εφαρμογής του πειραματικού προγράμματος της ζωγραφικής έδωσαν τη θέση τους στη δυναμική παρέμβαση μέσω της τέχνης, στον ευρύτερο χώρο της τέχνης. Ο ειδικαστικός *μονόλογος*, λοιπόν, που είχε ξεκινήσει και περιοριστεί

το κοινό από τυφλά παιδιά.

Αντίθετα, έγινε προσπάθεια ενσωμάτωσης των έργων μας σε διάφορες εκθέσεις του εσωτερικού και εξωτερικού με πνεύμα ισότιμης συμμετοχής, όπως:

- ❖ Στον Πανελλήνιο Μαθητικό Διαγωνισμό Ζωγραφικής, με θέμα «Ο Σιδηρόδρομος, Οικολογικό Μέσο Μεταφοράς», που συνδιοργάνωσε ο Ο.Σ.Ε. με τα σιδηροδρομικά δίκτυα των χωρών-μελών της Ε.Ο.Κ., όπου είχαν δύο διακρίσεις.
- ❖ Στο Διεθνή Παιδικό Διαγωνισμό Ζωγραφικής SHANKAR, που έγινε στην Ινδία.
- ❖ Στο μαθητικό διαγωνισμό ζωγραφικής, με θέμα «Ολυμπιακοί Αγώνες: Παρελθόν και Μέλλον», που διοργάνωσε το Κέντρο Ελληνικής Εκπαίδευσης της TASMANIA, στην Αυστραλία.
- ❖ Στην έκθεση ζωγραφικής, με θέμα «Η Θάλασσα», για τις εκδηλώσεις της Ναυτικής Εβδομάδας.
- ❖ Στη διεθνή έκθεση ζωγραφικής, με θέμα «Η Ζωγραφική των Τυφλών Παιδιών».

Αποτέλεσμα όλων αυτών, ήταν να γίνουν τα πρώτα σταθερά βήματα για την ευαισθητοποίηση του κόσμου, ξέχωρα από φιλανθρωπικές διαθέσεις, αλλά μέσα από την τέχνη. Οι ορίζοντες της ζωγραφικής του τυφλού παιδιού, όπως φυσικά και κάθε τέχνης κάθε ανθρώπου, είναι πλέον ανοιχτοί στη Σχολή Τυφλών Β.Ε.

Στους βραχυπρόθεσμους στόχους της Σχολής είναι η δημιουργία μιας αίθουσας εικαστικών τεχνών που θα φιλοξενεί κάθε καλλιτέχνη (ζωγράφους - γλύπτες - φιλοτελιστές - εκθέσεις βιβλίων, κ.λπ., έτσι ώστε να σπάσει η ζωγραφική τη διαφορά, και μέσω του εικαστικού διαλόγου και της ισότιμης συμμετοχής, να ξεκινήσει ένας διάλογος για την πλήρη ενσωμάτωση του τυφλού παιδιού στην κοινωνία.

Περιπτώσεις Παιδιών

ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Θέμα: «Μια Πολιτεία για παιδιά».

Είναι οκτώ (8) ετών. Διακρίνει φως και σκοτάδι. Ως την ηλικία των τεσσάρων (4) ετών, είχε κάποιο ποσοστό όρασης. Σταδιακά και ως σήμερα επήλθε η τύφλωση. Η αφή της και η λεπτή κινητικότητα των άνω άκρων είναι σε πολύ καλό επίπεδο, καθώς και ο Προσανατολισμός στο χώρο και η Διακίνηση.

Ζωγραφίζει επιλέγοντας μόνη της το θέμα και δεν γίνεται καμιά παρέμβαση, παρά μόνο στην διά-

κριση των χρωμάτων. Χρησιμοποιεί περισσότερο της κηρομπογιές, μια και έχει έτοιμη την ευκαιρία να ψηλαφίζει τα έργα της, διατηρώντας επαφή με το δημιουργημά της και αφού το τελειώσει.

Το θέμα που επέλεξε για ζωγραφική, έχει στενή σχέση με τις επιθυμίες της. Είναι από τα παιδιά που αγαπά τόσο την κίνηση, όσο και το παιχνίδι.

Δεν έχει αποδεχθεί την τύφλωση, διαχωρίζεται από τα τυφλά παιδιά και «αποδέχεται» περισσότερο τους αμβλύωπες. Τη διακρίνει ένα αίσθημα υπεροχής και αυτοπεποίθησης στο χώρο του σχολείου.

Η «Πολιτεία» της Χριστίνας, είναι φτιαγμένη για τα παιδιά. Ο ήλιος για τη Χριστίνα είναι σαν ένα μεγάλο πορτοκάλι, που στέλνει τις ακτίνες του.

Τα λουλούδια είναι απαλά και ευαίσθητα και πρέπει να τα αγγίζει κανείς όπως το απαλός αέρας το προσωπό μας.

Υπάρχουν δύο πάγκα με παιδικές χαρές. Στον ουρανό έβαλε η ίδια σκοτεινά χρώματα. Απέφυγε την ύπαρξη ενηλίκων.

Αν θέλαμε να αναφερθούμε στο οικογενειακό της περιβάλλον, την έχουν αποδεχθεί και καλύψει ψυχοσυναισθηματικά. Αγαπά τη ζωγραφική και όταν ξεκινήσαμε στην Εργοθεραπεία, γνώριζε να ζωγραφίζει.

ΜΙΧΑΛΗΣ

Θέμα: «Ένα Θέατρο».

Είναι δέκα (10) ετών και τυφλός εκ γενετής. Ο προσανατολισμός στο χώρο, η αφή, η λεπτή κινητικότητα, είναι σε μικρό επίπεδο.

Ζωγραφίζει με δακτυλομπογιές μια και οι εμπειρίες στο χώρο της ζωγραφικής είναι ελάχιστες, ώστε να έχει κάποια επαφή, τόσο με το χώρο, όσο και με το θέμα. Επέλεξε το θέμα μόνος του, ίσως επηρεασμένος από κάποιες επισκέψεις πρόσφατες που είχε στο αρχαίο θέατρο του Δίου, αλλά και από το Κ.Θ.Β.Ε., όπου παρακολούθησε παραστάσεις.

Στο έργο, το κόκκινο χρώμα δείχνει τη σκηνή και τα καθίσματα. Το λευκό χρώμα είναι οι θεατές. Παρ' όλο που δεν γνωρίζει τα χρώματα, επέλεξε το κόκκινο ζητώντας κάτι έντονο για να εκφράσει το χώρο του θεάτρου, «σαν τις φλόγες στο τζάκι». Αντίθετα, για τους θεατές ζήτησε συγκεκριμένα το «άσπρο».

Αν θέλαμε πληροφορίες για το Μιχάλη σε σχέση με κάποια ενδιαφέροντα, παρά τις δυσκολίες στη διακίνηση και στον προσανατολισμό, αγαπά τη ζωγραφική, γλυπτική, θέατρο, μουσική, αθλητισμό, κ.λπ. Μπορώ να πω, πως είναι «απαιτητικός» για την τέχνη.

ΠΡΟΛΑΒΕ ΤΗΝ ΤΥΦΛΩΣΗ

Μια βλάβη στην όραση μπορεί να είναι εκ γενετής, λόγω κληρονομικότητας. Μπορεί επίσης να προξενηθεί από βλαβερές επιδράσεις κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης. Ακόμα μπορεί να προκληθεί αργότερα από ασθένεια ή ατύχημα.

Αν αντιληφθείτε ότι κάτι συμβαίνει με την όραση του παιδιού σας, επισκεφθείτε αμέσως τον οφθαλμίατρο ώστε να βοηθήσει το παιδί σας. Αναφέρουμε μερικά χαρακτηριστικά που δημιουργούν υποψία για την ύπαρξη μιας βλάβης στην όραση.

- ▼ Το παιδί σας αλλοθωρίζει για μεγάλο χρονικό διάστημα.
- ▼ Το παιδί σας στραβώνει τα μάτια κατά αφύσικο τρόπο.
- ▼ Τα μάτια του παιδιού σας είναι στη μέση θαμπά ή γυαλίζουν στο φως, όπως τα μάτια της γάτας.
- ▼ Το παιδί σας βάζει συχνά στα μάτια τα δάκτυλα και συχνά τα τρίβει.
- ▼ Το παιδί σας αποστρέφει τα μάτια από το φως.
- ▼ Το παιδί σας αστοχεί συχνά στην προσπάθειά του να πιάσει αντικείμενα, σκοντάφτει συχνά και δεν μπορεί να προσανατολιστεί σε ξένο περιβάλλον.
- ▼ Το παιδί σας δεν διακρίνει ορισμένα ή όλα τα χρώματα μιας χρωματιστής εικόνας.
- ▼ Τα μάτια του παιδιού σας είναι κόκκινα ή δακρύζουν πολύ.
- ▼ Τα μάτια του παιδιού σας παρουσιάζουν υπερμεγέθυνση ή λείπουν εντελώς.

ΓΙΑΝΝΗΣ

Θέμα: «Όταν βραδυάζει».

Είναι δεκαπέντε (15) ετών. Διακρίνει μόνο φως και σκοτάδι από την ημέρα που γεννήθηκε. Το έργο του είναι το πέμπτο που έχει ζωγραφίσει στην Εργοθεραπεία. Δεν είχε ασχοληθεί ποτέ με την ζωγραφική. Ζώντας όμως, ως πριν δυο χρόνια στο χωριό του, είχε ασχοληθεί με χειρωνακτικές εργασίες (αγροτικές), με ξυλογλυπτική, με Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής, όταν ξεκινήσαμε να ζωγραφίζουμε με δακτυλομπογιές και κηρομπογιές, διαπίστωσα μια άνεση στην κίνηση, στην κατανομή του χώρου, στη φαντασία. Δεν χάνει την επαφή με τα έργα του, μια και

ψηλαφεί πάρα πολύ καλά, αλλά πολύ συχνά επίσης, θέλει να περιγράψω τα έργα του.

Επέλεξε το θέμα μόνος του. Αγαπά τη θάλασσα και τα βράδια πηγαίνει στην παραλία και ακούει τα κύματα. Φαντάζεται τη θάλασσα, άλλοτε με ανοιχτά χρώματα και άλλοτε με σκούρα.

Το ένα άτομο του έργου είναι ο ίδιος. Το ξενοδοχείο του το ζωγράφισε, αφού του περιέγραψα (είναι το «Μακεδονία Παλλάς»). Το αεροπλάνο αφήνει πίσω του καπνό και το φαντάζεται σαν ένα μεγάλο πουλί. Έχει αποδεχθεί την τύφλωση, είναι πολύ κοινωνικοποιημένος και αγαπά την τέχνη.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Θέμα: «Τρικυμία».

13

Είναι δώδεκα (12) ετών και τυφλός εκ γενετής. Έχει πολλές δυσκολίες στις καθημερινές δεξιότητες, στη λεπτή κινητικότητα, στη διακίνηση και στον προσανατολισμό. Το πλεονέκτημα του Παναγιώτη είναι ότι, παρά τις

δυσκολίες, τον διακρίνει έντονη επιθυμία για μάθηση σε όλους τους τομείς, αρκεί να του δοθούν εναύσματα και υποστήριξη.

Με τη ζωγραφική ξεκινήσαμε εδώ και ένα χρόνο. Χρησιμοποιήσαμε έντονα τις δακτυλομπογιές, τις χονδρές κηρομπογιές και ελάχιστα πινέλα. Διαλέξαμε λεία χαρτιά, πλαστικό τζάμι για πολλές και διαφορετικές κινήσεις, ώστε να κυριαρχήσει στο χώρο και να εργαστεί πολυποίκιλα με τα χέρια.

Το θέμα το διάλεξε μόνος του και με μεγάλη ικανοποίηση για το αποτέλεσμα. Τα έργα που τελειώνει, ή προσπαθεί να τα ψηλαφίσει, ή ζητά να του τα περιγράψω. Παρά τις όποιες δυσκολίες, σημαντικό για τον Παναγιώτη είναι η στιγμή της δημιουργίας που του δίνει μια ανεπανάληπτη ζωντάνια. ■

ΠΡΟΛΑΒΕ ΤΗΝ ΤΥΦΛΩΣΗ

Μια βλάβη στην όραση μπορεί να είναι εκ γενετής, λόγω κληρονομικότητας. Μπορεί επίσης να προξενηθεί από βλαβερές επιδράσεις κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης. Ακόμα μπορεί να προκληθεί αργότερα από ασθένεια ή ατύχημα.

Αν αντιληφθείτε ότι κάτι συμβαίνει με την όραση του παιδιού σας, επισκεφθείτε αμέσως τον οφθαλμίατρο ώστε να βοηθήσει το παιδί σας. Αναφέρουμε μερικά χαρακτηριστικά που δημιουργούν υποψία για την ύπαρξη μιας βλάβης στην όραση.

- ▼ Το παιδί σας αλλοθωρίζει για μεγάλο χρονικό διάστημα.
- ▼ Το παιδί σας στραβώνει τα μάτια κατά αφύσικο τρόπο.
- ▼ Τα μάτια του παιδιού σας είναι στη μέση θαμπά ή γυαλίζουν στο φως, όπως τα μάτια της γάτας.
- ▼ Το παιδί σας βάζει συχνά στα μάτια τα δάκτυλα και συχνά τα τρίβει.
- ▼ Το παιδί σας αποστρέφει τα μάτια από το φως.
- ▼ Το παιδί σας αστοχεί συχνά στην προσπάθειά του να πιάσει αντικείμενα, σκοντάφτει συχνά και δεν μπορεί να προσανατολιστεί σε ξένο περιβάλλον.
- ▼ Το παιδί σας δεν διακρίνει ορισμένα ή όλα τα χρώματα μιας χρωματιστής εικόνας.
- ▼ Τα μάτια του παιδιού σας είναι κόκκινα ή δακρύζουν πολύ.
- ▼ Τα μάτια του παιδιού σας παρουσιάζουν υπερμεγέθυνση ή λείπουν εντελώς.

ΓΙΑΝΝΗΣ

Θέμα: «Όταν βραδυνάζει».

Είναι δεκαπέντε (15) ετών. Διακρίνει μόνο φως και σκοτάδι από την ημέρα που γεννήθηκε. Το έργο του είναι το λέμπτο που έχει ζωγραφίσει στην Εργοθεραπεία. Δεν είχε ασχοληθεί ποτέ με την ζωγραφική. Ζώντας όμως, ως πριν δυο χρόνια στο χωριό του, είχε ασχοληθεί με χειρωνακτικές εργασίες (αγροτικές), με ξυλογλυπτική, με Δραστηριότητες Καθημερινής Ζωής, όταν ξεκινήσαμε να ζωγραφίζουμε με δακτυλομπογιές και κηρομπογιές, διαπίστωσα μια άνεση στην κίνηση, στην κατανομή του χώρου, στη φαντασία. Δεν χάνει την επαφή με τα έργα του, μια και

ψηλαφεί πάρα πολύ καλά, αλλά πολύ συχνά επίσης, θέλει να περιγράψω τα έργα του.

Επέλεξε το θέμα μόνος του. Αγαπά τη θάλασσα και τα βράδια πηγαίνει στην παραλία και ακούει τα κύματα. Φαντάζεται τη θάλασσα, άλλοτε με ανοιχτά χρώματα και άλλοτε με σκούρα.

Το ένα άτομο του έργου είναι ο ίδιος. Το ξενοδοχείο του το ζωγράφισε, αφού του περιέγραψα (είναι το «Μακεδονία Παλλάς»). Το αεροπλάνο αφήνει πίσω του καπνό και το φαντάζεται σαν ένα μεγάλο πουλί. Έχει αποδεχθεί την τύφλωση, είναι πολύ κοινωνικοποιημένος και αγαπά την τέχνη.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Θέμα: «Τρικυμία».

Είναι δώδεκα (12) ετών και τυφλός εκ γενετής. Έχει πολλές δυσκολίες στις καθημερινές δεξιότητες, στη λεπτή κινητικότητα, στη διακίνηση και στον προσανατολισμό. Το πλεονέκτημα του Παναγιώτη είναι ότι, παρά τις

δυσκολίες, τον διακρίνει έντονη επιθυμία για μάθηση σε όλους τους τομείς, αρκεί να του δοθούν εναύσματα και υποστήριξη.

Με τη ζωγραφική ξεκινήσαμε εδώ και ένα χρόνο. Χρησιμοποιήσαμε έντονα τις δακτυλομπογιές, τις χονδρές κηρομπογιές και ελάχιστα πινέλα. Διαλέξαμε λεία χαρτιά, πλαστικό τζάμι για πολλές και διαφορετικές κινήσεις, ώστε να κυριαρχήσει στο χώρο και να εργαστεί πολυποίκιλα με τα χέρια.

Το θέμα το διάλεξε μόνος του και με μεγάλη ικανοποίηση για το αποτέλεσμα. Τα έργα που τελειώνει, ή προσπαθεί να τα ψηλαφίσει, ή ζητά να του τα περιγράψω. Παρά τις όποιες δυσκολίες, σημαντικό για τον Παναγιώτη είναι η στιγμή της δημιουργίας που του δίνει μια ανεπανάληπτη ζωντάνια. ■